

9. <https://www.amazon.com/Clinique-Dramatically-Different-Moisturizing-Lotion/dp/B00WHS ANAA>
10. https://www.semanticscholar.org/paper/the-functions-of-conversational-implicatures-in-Fajri/8b8f9460a09c01cd_ea3c343d92bcfb2145dd24a3
11. www.google.com.s.v.presupposition

SÖHBƏT ZAMANI NƏZAKƏTSİZLİYİN ARADAN QALDIRILMASI ÜSULLARI

Abbasova Aytəmiş Abbas
Azərbaycan Dillər Universiteti
<https://orcid.org/0000-0001-8815-1505>
aytemiz.abbasova@mail.ru

WAYS OF PREVENTING IMPOLITENESS DURING CONVERSATION

Abbasova Aytemiz Abbas
Azerbaijan University of Languages
<https://orcid.org/0000-0001-8815-1505>
aytemiz.abbasova@mail.ru

Summary

It is important to observe etiquette during communication. Sometimes such communication rules are not followed. Unpleasant situations occur as a result of interlocutors' not following the rules of politeness in aggressive situations. Rudeness or impoliteness occurs when there are problems in the interlocutor's personal situation. The use of impolite, rude, obscene expressions during communication is perceived differently by interlocutors. Most of the communication participants perceive such situations as unpleasant ones. These situations often occur in family and business conversations. The reason that impoliteness occurs in family and work conversations is that people spend most of their days in family and work. Such unpleasant situations lead to impoliteness in communication. Linguists study the causes of impoliteness during communication and ways of its prevention. The ways that researchers propose to overcome impoliteness and create a cultural environment are rules for conversation participants to follow. As a result of interlocutors' following such rules, impoliteness disappears. Discourtesy also occurs as a result of the participants' lack of knowledge about ways of impoliteness prevention during communication. Therefore, it is important for the interlocutors to know the rules classified by researchers (Robert Bascal, Alex Peckar, etc.).

Key words: impoliteness, impolite behavior, situation, argument, bureaucracy in communication.

СПОСОБЫ УСТРАНЕНИЯ НЕВЕЖЛИВОСТИ ВО ВРЕМЯ БЕСЕДЫ

Аббасова Айтамыш Аббас
Азербайджанский Университет Языков
<https://orcid.org/0000-0001-8815-1505>
aytemiz.abbasova@mail.ru

Резюме

Важно соблюдать этикет во время общения. Иногда такие правила общения не соблюдаются. Неприятные ситуации возникают в результате несоблюдения собеседниками правил вежливости в агрессивных ситуациях. Грубость или невежливость возникает при наличии проблем в личной ситуации собеседника. Использование

невежливых, грубых, нецензурных выражений во время общения по-разному воспринимается собеседниками. Большинство участников общения воспринимают такие ситуации как неприятные. Такие ситуации часто возникают в семейных и деловых разговорах. Причина того, что невежливость возникает в семейных и рабочих разговорах, заключается в том, что люди проводят большую часть своего дня в семье и на работе. Такие неприятные ситуации приводят к невежливости в общении. Лингвисты изучают причины невежливости при общении и пути ее предотвращения. Способы преодоления невежливости и создания культурной среды, которые предлагают исследователи, являются правилами, которым должны следовать участники беседы. В результате соблюдения собеседниками таких правил исчезает невежливость. Невежливость также возникает в результате незнания участниками способов предотвращения невежливости при общении. Поэтому собеседникам важно знать правила, классифицированные исследователями (Роберт Баскаль, Алекс Пекар и др).

Ключевые слова: невежливость, невежливое поведение, ситуация, аргумент, бюрократия в общении.

Ünsiyyət zamanı nəzakətsiz, kobud, ədəbsiz ifadələrdən istifadə həmsöhbətlər tərəfindən fərqli qəbul edilir. Ünsiyyət iştirakçılarının əksəriyyəti belə situasiyaları xoşagəlməz hallar kimi qəbul edir. Nəzakətsizlik ünsiyyətdə gərginlik yaradır. Ziddiyyətli məqamlar isə nəzakətsizliyi, kobudluğu, ədəbsizliyi ifadə edir. Ailə və iş söhbətlərində belə hallar tez-tez yaşanır. Nəzakətsizliyin ailə və iş söhbətlərində baş verməsinin səbəbi insanların günlərinin çox hissəsinin ailədə və işdə olması ilə əlaqədardır. Söhbət zamanı nəzakətsizliyin aradan qaldırılması və mədəni bir mühitin yaradılması üçün tədqiqatçılar bir sıra qaydalara əməl etməyi məsləhət görür. Bu qaydalardan bir neçəsinə nəzər yetirək.

Aleks Pekar ailə söhbətlərinin təhlili zamanı yaranan nəzakətli və nəzakətsiz mühiti iki qrupda təsnif edir. Birinci qrup nəzakətsiz mühiti əhatə edir, ailədə gərginliyi yaradan və ailə üzvlərinin çəkinməli olduğu qaydalardır. Bura daxildir: yalan danışmaq, vurmaq, deyingənlik, qarmaqarışlıq yaratmaq, müdaxilə etmək, mətbəxdə səliqəsizlik yaratmaq, şəxsi otağın qapısını döymədən daxil olmaq və s. kimi neqativ hallar. Ailədə mədəni mühit nəzakətliliyi ifadə edir. İkinci qrupa nəzakətliliyi ifadə edən qaydaların siyahısı daxildir: ailə üzvləri ilə hörmətlə və səmimi rəftar etmək, “zəhmət olmasa” və “çox sağ ol” sözlərindən istifadə etmək, telefona nəzakətlə cavab vermək, süfrə qaydalarına riayət etmək, danışmadan öncə fikirləşmək, diqqətlə dinləmək və qulaq asmaq, otağını səliqəli saxlamaq, güzəştə getməyə meylli olmaq, istək və niyyətlərini bölüşmək, evi səliqəli saxlamaq üçün öz öhdəliyini yerinə yetirmək, bir-birlərinin şəxsi əşyalarına hörmətlə, qayğı ilə yanaşmaq, üzr istədikdə bunu ürəkdən etmək, musiqinin səsini xahiş edildikdə aşağı salmaq, günə başlayarkən sabahın xeyir, yatmadan öncə gecəniz xeyir söyləmək, ailə üzvlərinin uğurlarına sevinmək, xahiş edilmədikdə belə kömək təklif etmək, öz fikir və hisslərini sözlə aydın ifadə etmək (1, səh. 129).

İş söhbətlərinin təhlili zamanı daha kəskin məqamlar olur. Belə vəziyyətlər nəzakətsizliyi, yaxud kobudluğu bildirir. Xoşagəlməz halların ciddi narazılığın, problemin olmasını bildirir. Kobudluq adətən işçinin şəxsi durumunda gərginliklər yarandıqda baş verir. Buna görə də, belə halların aradan qaldırılması haqqında bir sıra tədqiqatlar aparılmışdır. Məsələn, Robert Baskal bu cür halların qarşısını almaq üçün aşağıdakı qaydalara riayət etməyi bildirir.

1. Hal-vəziyyətini öyrənmək.

İşdə yaranan gərginliyi azaltmağın əsas prinsipi baş verən konfliktlə maraqlanmaqdır. Əsəbi vəziyyətdə olan şəxs subyektiv düşünməyə meyli olur, əməkdaşlığa əsaslanan ünsiyyətdən kənar durur.

2. Ünsiyyətdə bürokratizmdən yayınmaq.

Robert Baskal qeyd edir ki, ənənəvi olaraq, bəzi hökumət nümayəndələrində bürokratizm, diqqət, qayğı göstərməyən kimi tanınır, çünki belə insanlar həddindən çox rəsmi olurlar, çətin dildə danışirlar və qarşı tərəfdən çox hörmət gözləyirlər. Bu məqamda tədqiqatçı bildirir ki, insan nə qədər çox hökümlə danışarsa, bir o qədər də qarşı tərəfin hiddətinə səbəb olar. Buna görə də aqressiyanın qarşısını almaq üçün bürokratik yanaşmadan kənar durmaq lazımdır. Bir az şəxsi keyfiyyətlərdən, gülümsəmə, mümkün olduğu halda qarşı tərəfin adından, yaxud öz adından istifadə etmək, anlayışlı, ümumi bir dildə danışmaq yaxşı olardı. Ümumiyyətlə, humanizmi üstün tutmaq və qarşı tərəfə olan gözləntilərini azaltmaq önəmlidir. Qeyd edilənlərə əməl etməklə kobud, acıqlı bir şəxs olmaqdan kənar durmaq mümkündür.

3. Hər bir situasiya fərqlidir.

Bütün ifadələrin istənilən situasiyada işlədilmədiyini bilmək mühümdür, çünki hər bir situasiya fərqlidir. Uyğun ifadələrin seçilməsi və işlədilməsi üçün bəzi məqamlara diqqət etmək lazımdır. Bunu etmək üçün həmin şəxsi müşahidə etməlisən, xüsusi ilə digər işlərdə necə olduğuna diqqət etməlisən.

4. Ünsiyyəti idarə etməyə səy göstər.

Mübahisə yaradan şəxslərlə maraqlanarkən iki qaydanı bilmək lazımdır: Onların (mübahisə edənlərin) hisslərini bilmək (fikrimizcə nəyə əsəbiləşdiyini) və onların sənə cavab vermələrinə cəhd etmək. Bunların hər ikisi eyni vaxtda edilməklə ünsiyyəti idarə etməyə nail ola bilərsiniz.

5. Gərginliyin erkən qarşısını almaq.

Gərginlik (kobudluq) yaradan vəziyyətlərin uzun müddətli olması, vaxt itkisinə, əhval-ruhiyyənin daha da korlanmasına səbəb olur. Ona görə də erkən, hətta deyiləcək kobud ifadə, yaxud ediləcək kobud davranışdan əvvəl belə mübahisələrin qarşısını almaq vacibdir. Bunun üçün uyğun qeyri-verbal vasitələrdən istifadə etməklə yaranacaq kobudluğun qarşısını almaq daha yaxşıdır. Belə halların aradan qalxdığını bilmək üçün qarşı tərəfin reaksiyasına diqqət etmək lazımdır. Əgər qarşı tərəf nəyəsə gözün zilləyərək baxarsa, onda konfliktin qarşısı alınmış hesab olunur.

6. İddialı olmaq

İddialı olmaq inamlı bir tərzdə davranmağı, sakit, lazım gələrsə ciddi, tərəddüdsüz danışmağını bildirir. Bunun üçün aqressiv və passiv olmaqdan yayınmaq mütləq şərtidir (3, səh. 34).

Lori Rozenin fikrincə kobudluğun ən çox baş verdiyi aqressiv situasiyalardan yayınmaq üçün işçilər bir sıra qaydalara riayət etməlidirlər. Bu baxımdan qadağan edilmiş bir sıra vasitələr var:

Səsini qaldırmaq, aqressiv bədən hərəkətləri etmək, mübahisə etmək, doğruluğu, dürüstlüyü şübhə altına almaq, təkəbbür, göz kontaktından yayınmaq, gözünü zilləyərək baxmaq, dinləməmək, ləyaqət və ya qüruruna həmlə (hücum) etmək (2, səh. 24).

Ümumiyyətlə, həm nəzakətsizlik, həm də kobudluq kimi xoşagəlməz halların aradan qaldırılması üçün tədqiqatçıların (Robert Baskal, Lori Rozen və s.) irəli sürdüyü qaydalardan işçilər

məlumatlı olmalıdır. İş yerləri belə qaydaları ifadə edən təlimlər təşkil etməklə, xoşagəlməz halların baş verməsinin qarşısını almaqla işçilərə yardımçı olarlar.

Ədəbiyyat:

- 1.A.Packer, “How rude!: The Teen Guide to Good Manners, Proper Behavior, and Not Grossing People Out” 2014, Minneapolis, free spirit publishing house
- 2.L.Rozen, Workplace violence prevention 2004, USA Chicago Wolterskluwer company
- 3.R.Bascal, “Defusing hostile costumers” 2010, Canada Ontario, Bacal and Associates

DAVID MITCHELL
Bakhshaliyeva Aytan Ahad
Baku Slavic University
mammadli.aytan@mail.ru

DAVID MITCHELL
Baxşəliyeva Aytən Əhəd
Bakı Slavyan Universiteti
mammadli.aytan@mail.ru

Xülasə

Devid Mitçel qısa hekayə, roman, libretta yazarı kimi oxucuların qəlbinə yol tapa bilmişdir. Devid Mitçel ədəbi etalonu böyük bir epoxanın zirvəsi, nəticəsi və yekunudur. Devid Mitçelin 1999-cu ildə qələmə aldığı məşhur “Ədəbi kabus” əsəri Okinava, Monqoliya, Yaponiyadan tutmuş Nyu York şəhərinədək, geniş bir ərazidə yayılaraq Con Levellin Riz mükafatına layiq görülmüş və bununla yanaşı nüfuzlu yazarın adı Quardian İlk Kitab mükafatının siyahısına daxil edilib. Həmçinin Devid Mitçel 2003-cü ildə ən yaxşı cavan nasir adına layiq görülmüş, 2007-ci ildə isə Taym jurnalının apardığı tədqiqatlara əsasən dünyanın 100 ən nüfuzlu insan siyahısına adı daxil olunan roman, qısa hekayə, libretto yazarı kimi diqqəti cəlb etmişdir. Devid Mitçelin “Buludlu atlas” romanı Britaniya Kitab Mükafatları Ədəbi Bədii Ədəbiyyat mükafatı və Riçard&Cudi “İlin kitabı” mükafatına layiq görülmüş. Nəşr olunduğu il Buker mükafatına, ən yaxşı roman üçün Nebula mükafatına və ən əsası Artur C. Klark mükafatına layiq görülmüş.

Açar sözlər: Ədəbiyyat, roman, Devid Mitçel, Buludlu Atlas, Ədəbi kabus, Qara ququşunun otlağı.

ДЭВИД МИТЧЕЛЛ
Бахшалиева Айтэн Ахад
Бакинский Славянский Университет
mammadli.aytan@mail.ru

Резюме

Тезис посвящен рассказам Дэвида Митчелла. Первый роман Митчелла «Литературный призрак» получил премию Джона Луэллина-Риса. Две его следующие работы «Сон №9» (2001 год) и «Облачный атлас» (2004 год) были включены в шортлист Букеровской премии. В 2003 году